

Başvuru: 12 Ekim 2015

Revizyon: 21 Kasım 2015

Kabul: 2 Aralık 2015

OnlineFirst: 13 Aralık 2015

Copyright © 2015 • Türkiye İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Derneği

www.isahlakidergisi.com

DOI 10.12711/tjbe.2015.8.0021R • Kasım 2015 • 8(2) • 337-339

Kitap Değerlendirmesi

Yeni Medya, Yeni Sorunlar, Yeni Ufuklar New Media, New Problems, New Horizons

M. Elyesa Koytak¹

Aydın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik

Mutlu Binark, Günseli Bayraktutan

İstanbul, 2013, Kalkedon Yayınları, 168 sayfa

Yeni medya veya daha yaygın kullanılan adıyla internet ve sosyal medya, günümüzde hızla önem kazanan ve giderek yaygınlaşan iletişim araçlarını içerir. Mutlu Binark ve Günseli Bayraktutan'ın birlikte kaleme aldığı “Aydın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik” başlıklı kitap yeni medya sorununun belli bir vechesine eğilmektedir. Araştırmanın konusu yeni medya ortamlarındaki etik sorunlar ve bu sorunların kaynakları, hangi biçimlerde öne çıktığı ve nihayetinde üstesinden gelmek için ne gibi çözüm yollarının önerilebileceğidir. İki yazarın da Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim görevlisi olmaları nedeniyle kitabın, konunun uzmanları tarafından yazıldığını söylemek mümkün görünmektedir.

Kitap TÜBİTAK destekli “Yeni Medyada Etik Sorunları ve İlkeleri Saptamak” başlıklı araştırma projesinin dört kişilik bir çekirdek ekiple gerçekleştirilmesi sonucunda oluşturulan verileri sunmaktadır. Kasım 2011-Mayıs 2012 tarihleri arasında yapılan saha çalışması kitabın ana eksenini oluşturmaktadır. Araştırmacılar; akademisyen, sivil toplum örgütü temsilcisi, aktivist ve medya profesyonellerinden oluşan toplam 64 kişiden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği yoluyla edindikleri sözel bilgiyi, yeni medya kanallarından derledikleri görsel örneklerle açıklama yolunu tercih etmişlerdir.

¹ Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans programı. Erenköy Mah. Kamiller Sok. 8/13 Kadıköy İstanbul 34738. Eposta: ekoytak@gmail.com

Atıf: Koytak, M. E. (2015). Yeni medya, yeni sorunlar, yeni ufuklar [Aydın karanlık yüzü: Yeni medya ve etik kitabının değerlendirmesi, M. Binark & G. Bayraktutan]. *İş Ahlakı Dergisi*, 8, 337–339.

Kitabın hemen fark edilecek ilk özelliği oldukça düzenli ve sağlam yapılandırılmış bir bölümlendirme üzerine kurulu olmasıdır. *Giriş* bölümünde “yeni medya”, “etik”, “iletişim etiği” gibi temel mefhumların açık bir dille tanımları verilmiştir. Yine aynı bölümde yerli ve yabancı kaynakları ihtiva eden on iki sayfalık bir literatür taraması mevcuttur ve buraya güncel çalışmalar da dâhil edilmiştir. Sözgelimi “yeni medya”nın özellikleri dijitallik, etkileşimsellik, multimedya biçemselliği, hipermetinsellik, kullanıcı türevli içerik üretim, yayılım ve sanallık şeklinde sıralanmaktadır. Her bir madde-nin tek tek açıklanmış olması kitabın ana bölümlerindeki somut olguların analizine ge-lindiğinde okuyucunun ihtiyaç duyacağı temel bilgileri vermesi bakımından önemlidir.

Kitabın birinci bölümü *Etik ve Yeni Medya Tartışması*'na ayrılmıştır. Görüşme-lerden alınan cevaplar ışığında yeni medyada etik sorunlar şu başlıklar altında sı-nıflandırılmıştır: Özel yaşamın gizliliği, telif hakları, üretilen içeriğin teyit edilme-mesi, kişisel verilerin güvenliği, veri madenciliği, dijital gözetim, haber ve ticari enformasyonun sınırlarının belirsizleşmesi, yoğun reklam içerikleri, nefret söylemi ve bireyin tüketiciye indirgenmesi. Yazarlar görüşülen 64 kişiyi 4 farklı kategoriden seçmişlerdir. Birinci grupta editörler, muhabirler, yazarlar ve yeni medya çalışanları vardır. İkinci grupta yeni medya üzerine çalışma yapan sivil toplum kuruluşlarından ve meslek örgütlerinden temsilciler vardır. Üçüncü grupta yeni medya ve etik konu-sunu çalışan akademisyenler vardır. Son olarak dördüncü grupta ise kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri, hukukçular ve uzmanlar vardır.

Kitabın şeffaflığı, dilinin açıklığı, konuları ve konu maddelerini belli bir düzen içinde işleme gibi olumlu özelliklerinin yanı sıra bu noktada beliren bir eksiklikten söz etmek yerinde olacaktır. Her ne kadar araştırmanın sonundaki ek kısmında, görüşülenlerin isim-leri ve 4 gruptan hangisinde yer aldıkları belirtilmişse de somut olarak hangi kurumda çalıştıkları verilmemiş, bu kişiler sadece grup özellikleri bakımından tanıtılmıştır (“STK başkanı”, “akademisyen” gibi). Bu da yeni medyanın etik sorunları hakkında özneliği, stratejisi, toplumsal konumu, çıkarı ve söylemsel formasyonu belli olmayan bir kanaatler toplamının aktarılmasıyla sonuçlanmıştır. Oysa sözgelimi kamu kurumunda çalışan biri-yle bir blog yazarının, siyasi olaylar üzerine internet yoluyla yapılabilecek yorumların etki gücüne dair yaklaşımları elbette farklı olacaktır. Dahası, bir blog yazarının konunun için-de bilfiil bulunmasıyla bir akademisyenin konuya uzaktan, daha bilimsel bir konumdan bakmaya yatkın oluşu. yorumlarındaki esneklik ve taraflılık vurgularını farklılaştıracaktır. Dolayısıyla yeni medya ve etik başlığı altında yorumları alınan kişilerin toplumsal dünya üzerinde nerede bulunduğu ve yorumları arkasındaki ilişkisel mantık hayati önemdedir. Kitabın böyle bir analize girişmek yerine edindiği yorumları genel algılayışlardaki çeşitli vurgular halinde sıralaması bir eksiklik olarak kaydedilebilir.

Yeni Medya Ortamlarında Etik Sorunlar başlıklı ikinci bölüm, yeni medyadaki etik sorunların izahı ve örneklendirilmesi üzerine kuruludur. Özel yaşamın gizliliğin-

den, haber siteleri kullanıcılarının açık veya kapalı biçimlerde yoğun reklama maruz kalmasına kadar bir dizi sorun, internet üzerinden somut vakalarla tespit edilmiştir. Bu anlamda çalışmada nesnesiyle canlı bir ilişki kuran ve günceli yakalayan bir yaklaşımın hâkim olduğu görülmektedir. Üçüncü bölüm, *Yeni Medyada Var Olan Etik Sorunların Nedenleri/Kökenleri ve Sorumlu Tarafları*, yeni medyadaki etik sorunların siyasal, ekonomik ve kültürel kökenleriyle ilişkisini ele almaktadır. Bu bölüm görüşme yapılan kişilerin yorumlarını içerik analizi veya söylem analizine tabi tutmadan uzun uzadıya aktarmaktadır. Bölümde değinilen ve sonuç bölümünde de tekrar edilen (s.150) bir argümanın yeterince geliştirilmemiş olduğunu söylemek gerekmektedir: Yeni medyanın etik sorunları Türkiye’de demokrasi ve tartışma kültürünün eksikliği olgusuna bağlanırken; bu olgunun parametrelerinin ne olduğu, başka ülkelere kıyasla bu olgu neden Türkiye’de eksik olduğu, acaba bu argüman bazı entelektüel çevreler arasında yayılan bir önyargıdan mı ibaret olduğu gibi noktalar cevapsız bırakılmıştır.

Kitabın *Sonuç ve Öneriler* bölümündeki önerilerin toplandığı temel argüman bireylerin “yeni medya okuryazarlığı” kapasitelerini ve imkânlarını geliştirmek gerektiği şeklindedir. Ayrıca kurumlar arası özdenetim ve şeffaf iletişimin gerekliliği de önemli öneriler arasındadır. Kitabın son kısmında 18 maddede toplanan öneriler yeni medya üzerine sosyolojik bir muhayyileyle derinleştirilecek müstakbel analizler için yol gösterici olacak niteliktedir. Bu anlamda kitabın gerek iç düzeni gerek somut nesnelere üzerinden konuyu ele alış biçimiyle önemli bir çalışma olduğu açıktır.